

Володимир Баран

Лідія Треммері

Lydia Tremmer

**Івано-Франківськ
ЯРИНА
2017**

ББК 84 (4 УКР) 6-5
Б 24

Книга надрукована за власні кошти автора.
Автор висловлює подяку Олені Треммері за надані матеріали для видання книги.

На обкладинці літографія “Козак Мамай”
Редакція Олени Треммері

Володимир Баран
ЛІДІЯ ТРЕММЕРІ. LYDIA TREMMERY.
Б 24 Літературно-художнє видання.- Івано-Франківськ:
ЯРИНА, 2017. – 68 с.

Книга «Лідія Треммері» Володимира Барана ознайомить цікавого читача, аматора образотворчого мистецтва з творчістю мало-зної української художниці бельгійського походження Лідією Треммері (1946-1996), якій 1992 року посольством Бельгії присвоєно звання «Почесний громадянин Королівства Бельгії».

ББК 84 (4 УКР) 6-5

© В. Баран, 2017
© ЯРИНА, 2017

ОСЯГНЕННЯ КРАСИ

післяслово

З багатовікової Книги української національної історії та культури зловіщі вітри поневолюючих імперій та їхніх ідеологічних систем за не одне століття повиривали з корінням тисячі змістових сторінок, повинищували й пхнули у забуття цілі родоводи талановитих представників з найрізноманітніших сфер людської життєдіяльності. Скільки колись голосних імен філософів, літераторів, художників, композиторів, акторів, денникарів, видавців, педагогів змели з лиця землі червоні вітри страшної комуністичної минувшини; скільки їх, поскрибованих, забутих, упосліджених, викинутих за пруг пам'яті, ще й нині застається недосяжними нашому серцю й душі. Мабуть, ще не одне десятиліття доведеться нам, небайдужим нащадкам, ходити прохачами у долі, щоби поступово засвітилися ясні лампадки осягнення і засвоєння того духовного надбання, що його полишили своїм послідовникам призабуті або й ще неznані, але незнищенні.

Свята місія відродження, повернення із забуття тих, хто поофірував свій талант і життя – на вітвар Україні. Серед таких людей немало мистецтво- і літературо- та музикознавців, саме тих пошукачів правди, яким якраз розходиться на тому, аби власне добулися тої Книги, віднайти або ж заново відродити загублені чи таки фізично знищені сторінки, на яких безцінний досвід поколінь попередників.

Серед тих митців, котрі присвятили свій, вдарований Богом, талант українському народові, і була, на жаль, ще не так широко znана й належно не пошанована мисткиня-українка бельгійського похо-

дження Лідія Треммері. Вона прожила коротке, зате по вінця творчо виповнене життя. Їй пощастило стати матір'ю, талановитість в освоєнні спеціального світу влити у гени дочці Олені, залишити знавцям образотворчого мистецтва десятки творів опанованих жанрів і технік виконання.

На її життєвій дорозі зустрічалися різні люди цікавих професій, найнесподіваніших уподобань. Але щасливий випадок познайомив колись молоденьку й допитливу жінку з мистецтвознавцем з Івано-Франківська Володимиром Бараном. Вони зустрічалися, красиво доповнювали одне одного знаннями про європейське модернове малярство, його здобутки й перспективи. Проминали місяці, роки. Та, на наше сьогоднішнє здивування, колишні ідеологічні пересторожники, і сюди, в індивідуальноінтимний світ молодих, вільних людей, проникли із своїми «рекомендаціями» заборонами підтримувати творчі зв'язки...

Минуло сорок років. Та, як мовиться, істину не заховаєш під камінь, вона – живуча, вічна. Завдячуючи випадку, пан Володимир Баран розшукав доньку Лідії Треммері і отримав від неї фотографії більш ніж шістдесяті творів художниці.

...І закрутилися бажання, внутрішній обов'язок зібрати усе доступне з колекції Лідії Треммері, долучити кілька колись йому подарованих літографій, здобути матеріали біографічного характеру, усе це «пережорнувати», осмислити – і написати мистецтвознавчу сільвету мисткині, яка і супроводитиме у книжковий світ мистецький альбом творів Лідії Треммері.

З Божої ласки, так і сталося. Він не один день і вечір переглядав, ні, читав, як дивовижну казкову книгу, її багатоколірні сюжети, її начерки; він фахово ро-

зумів, що її малярство тонко, але таки сполучалося з традиціями української класичної і європейських модернових новаторських шкіл і течій. Він бачив, що твори Лідії Треммері – надто сучасні, вони виховують, змушують задумуватися над людською подобою і, власне, її сутністю, часовим призначенням. Він як дослідник проникав у таємниці композиції, формозмістового вираження; його хвилювала й втішала тонка філігранність ліній її картин, ота непередбачувана очікуваність викінчення твору, його завершення.

... Ось так, несподівано-сподівано, завдяки п. Володимирові Барану уперше на українське етнополе повертається й на ньому утверджується як визнана творча особистість українська мисткиня з бельгійським родокорінням Лідія Треммері.

*Володимир Качкан,
академік,
доктор філологічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України.*

Життєвий і творчий шлях української художниці бельгійського походження Лідії Альбертівни Треммері (1946-1996) був важким, трагічним.

Упродовж короткого життя вона натхненно творила прекрасне, щедро дарувала його людям. У застійні часи радянського «соціалістичного реалізму», одна з перших в Україні своїми творами продемонструвала справжню свободу творчості, позбавлену партійних догм, далеких від справжнього мистецтва, показала, як по-новому творити форму і передавати зміст творів, поноваторськи використовувати різні зображувальні засоби.

Останні десять років життя з великими труднощами, долаючи важку хворобу, вона продовжувала творити прекрасне мистецтво. Смілива, мужня житева і творча позиція Лідії Треммері 1992 року високо поцінована посольством Королівства Бельгії в Україні. Їй присвоєно звання «Почесний громадянин Королівства Бельгії».

В альбомі зібрано більше 60 репродукцій літографій та пастелей, які маловідомі в Україні. Книга репрезентує унікальне надбання, на жаль малознаної української художниці бельгійського походження.

* * *

The life and creative path of the Ukrainian artist of Belgian origin Lydia Albertivna Tremmery (1946-1996) was difficult and tragic.

During her short life, she created with inspiration the beautiful, generously gave it to people. In the stagnant times of Soviet socialist realism, she was one of the first

in Ukraine who demonstrated by her works the true freedom of creativity, deprived of party dogmas. She showed how to create a form in a new way and convey the content of works, she showed how to use various figurative pictorial means in a pioneering manner.

She lived the last ten years of life with great difficulty, overcoming a heavy oncological illness, she continued to create beautiful art. The courageous and brave life and creative position of Lydia Tremmery was highly appreciated by the Belgian embassy in 1992. She was awarded the status «The Honor Citizen of the Kingdom of Belgium». Her album contains more than 60 graphic work, (reproductions,) lithographies and pastels that are not wellknown in Ukraine. The book represents a unique heritage, unfortunately, a little-known Ukrainian artist of Belgian origin.

Автопортрет. 1988

АВТОПОРТРЕТ ЛІДІЇ ТРЕММЕРІ

Вартує особливої уваги автопортрет Лідії Треммері, де правдиво розкритий образ, характер і духовна суть художниці. Вона не ідеалізує, не прикрашає себе, не приховує недосконалі риси, не боїться відверто й самокритично розкрити свій образ.

Цілеспрямована, здатна долати життєві і творчі труднощі особливо під час важкої хвороби, Лідія Треммері не виглядала на впевнену в собі жінку з оптимістичним настроєм.

Вона була невисокого зросту, з тендітною, щупленькою статурою, що надавала їй постаті дівочої принадності. Красиве, овальної форми обличчя з виразними, гармонійної пропорції рисами, обрамлене вогневомідним волоссям, гарно моделювали її привабливий, змістовний, духовно багатий образ.

Недарма очі називають дзеркалом людської душі. Підтвердженням цього і є автопортрет художниці. Її очі з меланхолійним і дещо сумним виразом випромінюють багатий духовний світ, розкривають перед нами загадкового, наївного романтика і мрійника, фантазера, який вірить у всеперемагаючу силу добра й краси у боротьбі зі злом. Саме такою запам'яталася Лідія Треммері тим, хто добре знав її, тим, хто зрозумів і полюбив її мистецтво.

ЗВИВИСТА ДОРОГА ТАЛАНТУ

*«Кожна дитина – художник.
Складність полягає в тому,
щоб вона залишилася художником,
виходячи з дитячого віку»*

Пабло Пікассо

Дитячі роки Лідії Альбертівни Треммері проходили в Бельгії, у місті Генті, в українсько-бельгійській родині. Матиукраїнка Марія Йосипівна Юшкевич, яку німецькі окупанти загнали у свій «фатерлянд», познайомилася з французом бельгійського походження Альбертом Треммері. Молода сім'я переїхала після війни до Бельгії, у місто Гент, де 1946 року і народилася Лідія.

З дитячих років Лідія захопилася романтикою середньовічного міста, де панувала атмосфера краси, добра і свободи, що поступово формувало її естетичні уподобання, будило в її душі і серці любов до прекрасного. На сторінках її похідного альбому оживали різноманітні цікаві види і сценки життя міста: гра вуличних музикантів, продавці запашних квітів, особливо вражали своїми архітектурними формами споруди різних стильових напрямів – романського, готичного, барочного, ренесансного, неокласичного та ін.

Блукаючи набережними численних каналів, дівчині було дуже цікаво спостерігати, як змінювали свої пропорції і вигляд архітектурні шедеври, віддзеркалюючись на плесах. Інколи вони сприймалися сюрреалістично, казково. Людські постаті у водах каналів дивовижно змінювали пропорції, сприймалися, наче відображені у кривих дзеркалах.

Все це згодом виринали в уяві Лідії, коли вона творила пастельні чи літографічні композиції, звертаючи до метафори чи гіперболи.

Будучи добре підготовленою володінням секретами композиції і перспективи та малюючи немало цікавих начерків й етюдів, Лідія Треммері 1965 року пройшла відбір абітурієнтів до Королівської Академії витончених мистецтв у Генті.

Під час навчання лекції часто проходили в залах «Музею витончених мистецтв» Гента, де студентів знайомили з творчістю старонідерландських, фламандських, бельгійських та інших західноєвропейських художників.

Добре запам'яталися сповнені динаміки і пишних форм жіночі образи П. – П. Рубенса (1577-1646), психологічно виразні портрети Ван Дейка (1593-1678), жанрові полотна Якуба Йорданса (1593-1678).

Місто Гент. Бельгія. Фото

Закарбувалися у пам'яті експресивні твори прославленого графіка і живописця Франка Мазереля (1889-1967), який теж навчався свого часу в Академії витончених мистецтв у Генті. У своїх ксилографіях з життєстверджуючим пафосом художник створив багато гравюр.

Друга половина ХХ століття, коли Лідія Треммері формувалася як професійний митець, була періодом панування різноманітних мистецьких напрямів і течій в західноєвропейському мистецтві, зокрема, в бельгійському. У королівській Академії витончених мистецтв Л. Треммері пізнала свободу у виборі художніх уподобань, вільно користувалася побудовою зображувальних засобів. Відчула і полюбила свободу у виборі сюжетів, тем, могла вільно творити форму для її втілення у творах.

Місто Гент. Бельгія. Фото

Місто Гент. Бельгія. Фото

Формування світогляду і естетичнохудожньої концепції Л. Треммері слід розглядати в контексті соціально-політичного і, передусім, мистецького життя того часу як під час перебування у Бельгії, так і в роки навчання в Україні.

1965 рік став новим етапом в житті сім'ї Л. Треммері. Батьки вирішили виїхати в Україну, щоб об'єднатися з родиною Марії Йосипівни.

1968 року Л. Треммері вступає на графічний факультет Київського художнього інституту для продовження своєї художньої освіти.

Відсутність знання російської чи української мов обумовило індивідуальний підхід до бельгійської студентки. На початку з нею працювали перекладачі та репетитори. По-новому довелося сприймати і навчальний процес, який багато чим відрізнявся від бельгійської школи образотворчого мистецтва.

Ілюстрація до казки «Папужка і метелик». 1975. Літографія

Після завершення інституту, Л. Треммері співпрацює з видавництвом дитячої літератури «Веселка», створюючи малюнки до різноманітних казок, переважно до перекладів із зарубіжних літератур. Художниця проілюструвала більше двадцяти казок кольоровими малюнками, які своїми цікавими, по дитячому вигадливими сюжетами полюбилися мільйонам дітей. Лідія творила такі сюжети, що були

простими за формами, збуджували фантазію дитини. Малюнки образно розкривали зміст казки, вони сприяли естетичному вихованню, розкривали перед юними читачами захоплюючий світ образотворчого мистецтва. Мабуть немало діточок, навчившись бачити і розуміти красу малюнків, з часом стали творити своє мистецтво.

Слід зазначити, що гонорари, отримані від видавництва, були для художниці чи не основним джере-

лом матеріальних доходів, бо літографії та пастелі, які вона виставляла на художніх виставках, часто густо оцінювалися упереджено, не завжди компетентно.

Навіть після прийому до Спілки художників СРСР на її адресу лунали погрози, мовляв, слід виключити зі Спілки, оскільки її творчість не має нічого спільного з «соціалістичним реалізмом», а твори Треммері виконані в дусі буржуазного «загниваючого мистецтва». Тому Художній фонд не закуповував творів Л. Треммері, матеріально їй не допомагав.

Ось так сприймалася у ті часи новаторська за формою і змістом, вільна від партійних догм і канонів «соцреалізму» творчість самотнього талановитого митця, що відкривала нову сторінку в історії образотворчого мистецтва України.

Твори Л. Треммері, виконані в 70-80х рр. минулого століття, сприймаються сучасними. Вони відповідають високим естетичним вимогам мистецтва нашого сьогодення.

Роки навчання в Київському художньому інституті Лідія згадувала добрим словом, була вдячна за здобуті на графічному факультеті знання із секретів художньої поліграфії. Фахові дисципліни викладали досвідчені професори Г. Галинська, А. Компанієць, академік А. Чекалін, В. Перевальський та ін., вони доводили до студентів традиції знаменитих майстрів графіки Г. Нарбути, В. Касіяна, О. Кульчицької, цих корифеїв української графіки, чоловічих національного графічного мистецтва України.

Л. Треммері добре засвоїла широкий діапазон різноманітних графічних технік: ліногравюри, ксилографії, літографії, офорту та інших, освоїла добре техніку акварелі та пастелі, які особливо їй полюбилися, у цих техніках вона створила свої найкращі твори.

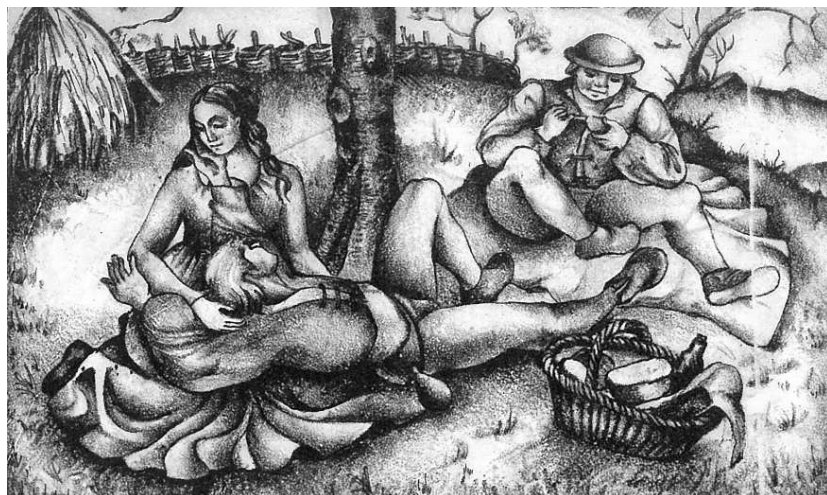

Пастель, яку відносять до живопису, привабила художницю багатю палітрою відкритих насичених кольорів, якими можна сміливо оперувати у створенні цікавих композицій.

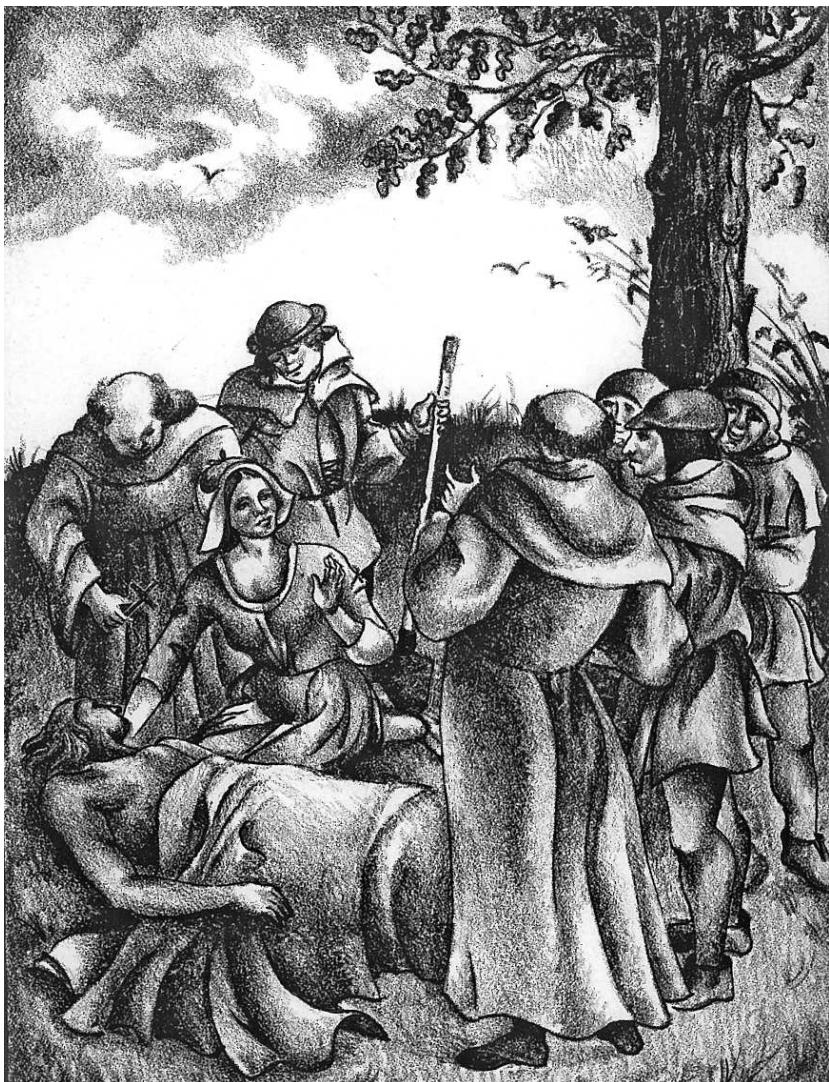
Про досконале володіння складною технікою літографії свідчить серія багатофігурних сюжетних естампів «Тіль Уленшпігель», яка достойно експонувалася на Республіканській художній виставці 1976 р. у Києві. Образ бродяги і балагури склався в німецькому і фламандському фольклорі. Про його витівки існує багато дотепних анекдотів.

Виразним, чітким малюнком побудовані у складних ракурсах людські постаті, що завдяки динамічній експресивній побудові композиції сприймаються живими з виразним проявом емоції персонажів.

Абстрагуючись від незначного, нецікавого, Лідія Треммері, використовуючи метафору, символіку чи гіперболу, створює узагальнений образ, розкриває його у своєму творі і тільки таким чином викликає у глядача естетичне задоволення, почуття зустрічі з справжнім мистецтвом, з прекрасним.

Ілюстрація до книги «Тіль Уленшпігель». 1973. Літографія

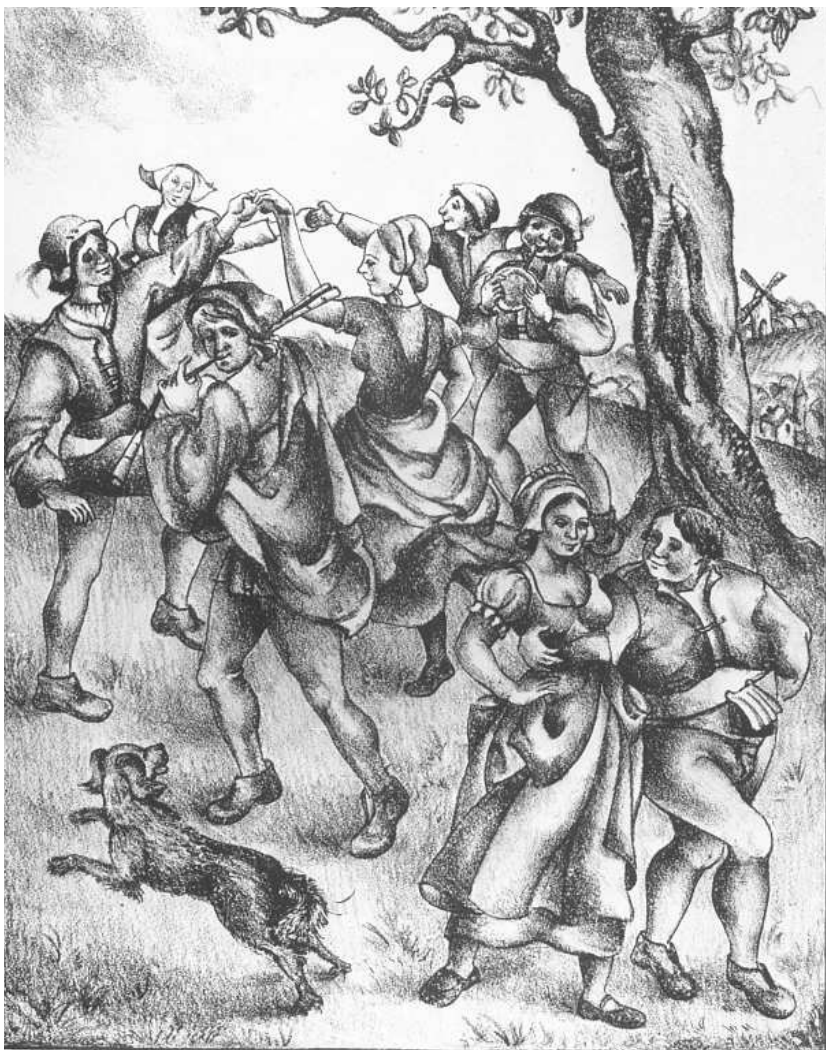
Ілюстрація до книги «Тіль Уленшпігель». 1973. Літографія

Саме так художниця втілює свої задуми у літографських естампах чи пастельних аркушах. У фігурних чи предметних, або пейзажних композиціях художниця вдало, з високою напругою досягає гар-

монії змісту і форми цікавими, завжди виразними зображувальними засобами, чим надає творам оригінального звучання. Л. Треммері майстерно оперує кольором, вміє гармонійно його зіставити чи підкреслити, чим і підсилює відповідні елементи композиції, робить її більше привабливою, емоційною.

Ілюстрація до книги «Тіль Уленшпігель». 1973. Літографія

Ілюстрація до книги «Тіль Уленшпігель». 1973. Літографія

Не вибагливі за формою натюрморти цікаві своєю благородною простотою. Тактовно, з великим смаком художниця вміє знайти вдалий ракурс зображення у просторі чи то на площині. Твори привертають увагу високим художнім рівнем, своєю барвистістю, вони звучні за колоритом, сповнені мажорного настрою.

Ці міркування стосуються також і 20 кольорових літографій, створених з 1973 по 1985 рік. Завдяки творчому та сімейному союзу із майстром літографії Дмитром Божком, починаючи з 1975 р. друк естампів набуває професійного рівня. Тепер вже Лідії не доводилося, як раніше, самотійно витравляти кислотою малюнки на надважких літографських камнях. Вона могла цілковито віддаватися малюванню, лише контролюючи процес друку.

Цей талановитий тандем створив чимало цікавих робіт. Всі вони експонувалися на Всесоюзних, Республіканських чи групових художніх виставках. Це такі естампи, як: триптих «Латвійські мотиви»: «Літо», «Осінь», «Зима», твори «Весна», «Натюрморт з чайником», «Скульптор», «Козак Мамай», «Зелене яблуко», «Жінка з папугою», «Натюрморт. «Союз-Аполон», «В пам'ять про вершника» тощо. Чисельні шанувальники художниці у відгуках високо відзначили згадані естампи.

Літографії, виконані Л. Треммері протягом 1973-1980 років, суттєво вирізняються від пастелей, створених у пізніший період вже після 1983 р. І не лише технікою виконання та способом побудови композиції, на відміну від пастелей, що гармонійно пластично виразні, сповнені експресії і динаміки, чітких ліній. Літографії більш матеріальні, композиція підкреслено графічна, декоративноплощинна.

Приміром, лаконічна побудова сюжетів без зайвої деталізації, висока емоційна напруга, яку творить насичений колорит, вдало передають настрій, властивий порам року, відтворених у триптиху «Латвійські мотиви» у естампах «Літо», «Осінь», «Зима».

В естампі «Весна» пора року асоціюється з різнокольоровим букетом квітів, якими Л. Треммері передає ностальгію почуття в очікуванні бажаної весняної

**«Латвійські мотиви». «Літо»
1973. Літографія**

**«Латвійські мотиви». «Осінь»
1974. Літографія**

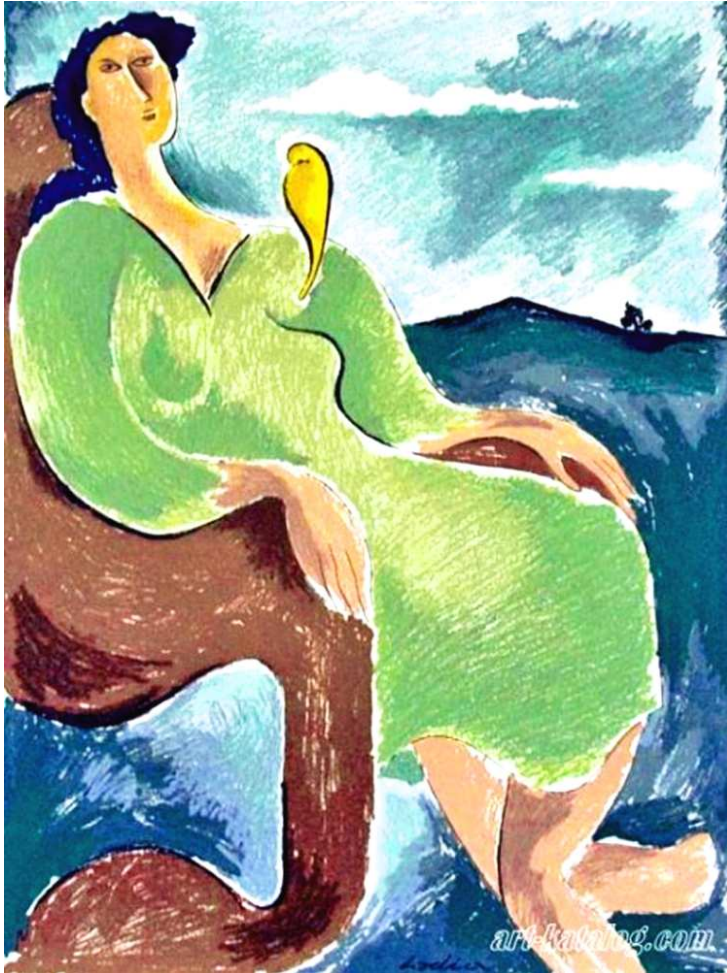

**«Латвійські мотиви». «Зима»
1974. Літографія**

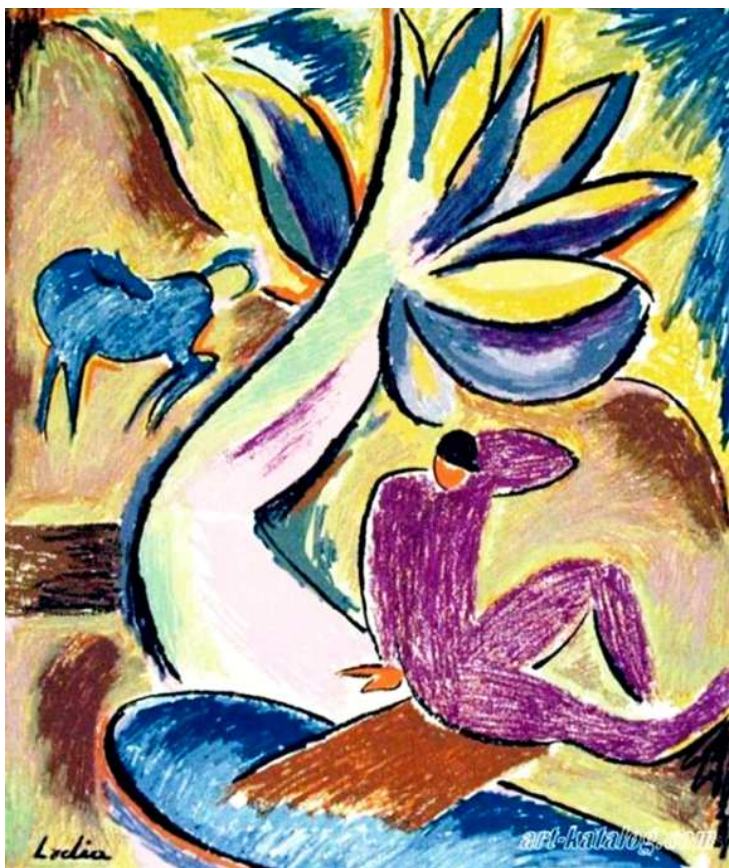

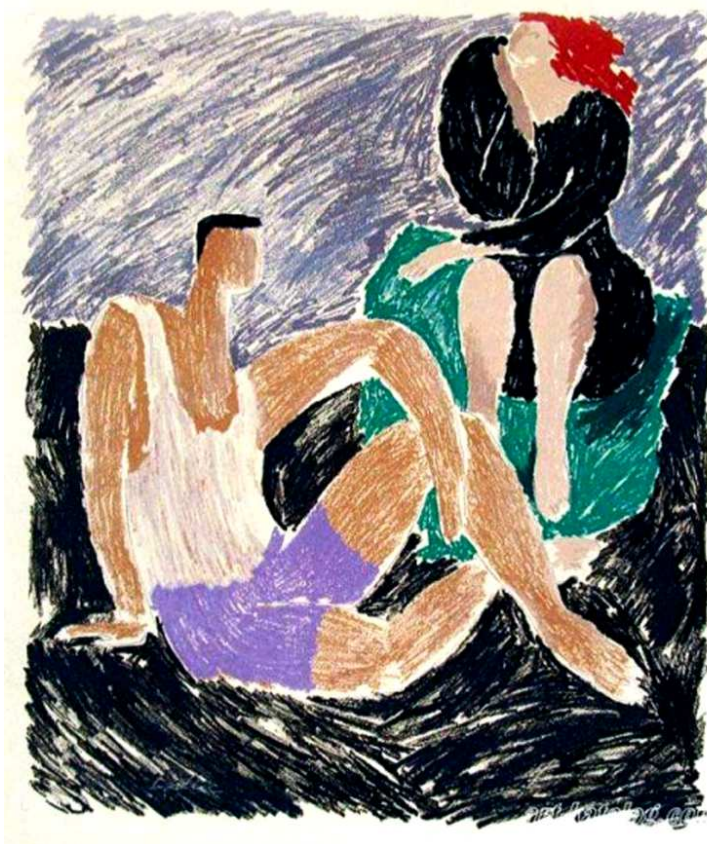
**«Весна»
1974. Літографія**

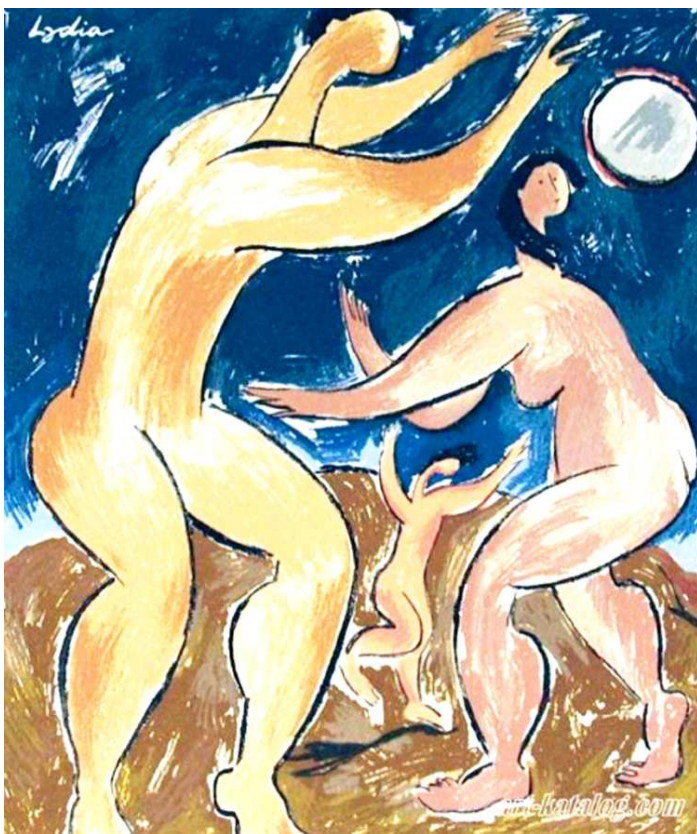
**«Жінка з папугою»
1983. Літографія**

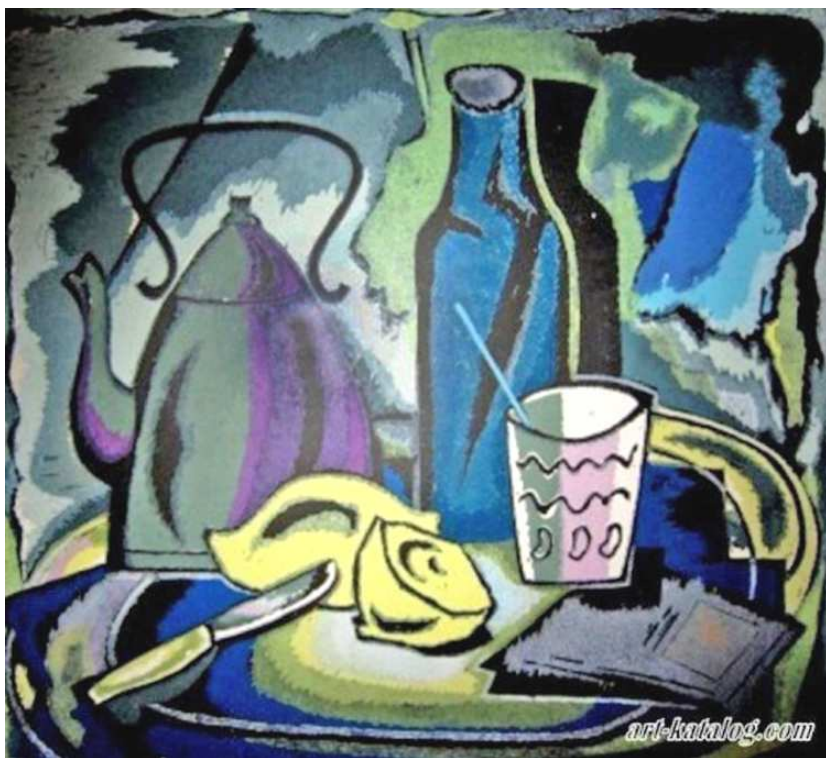
**«В пам'ять про вершника»
1982. Літографія**

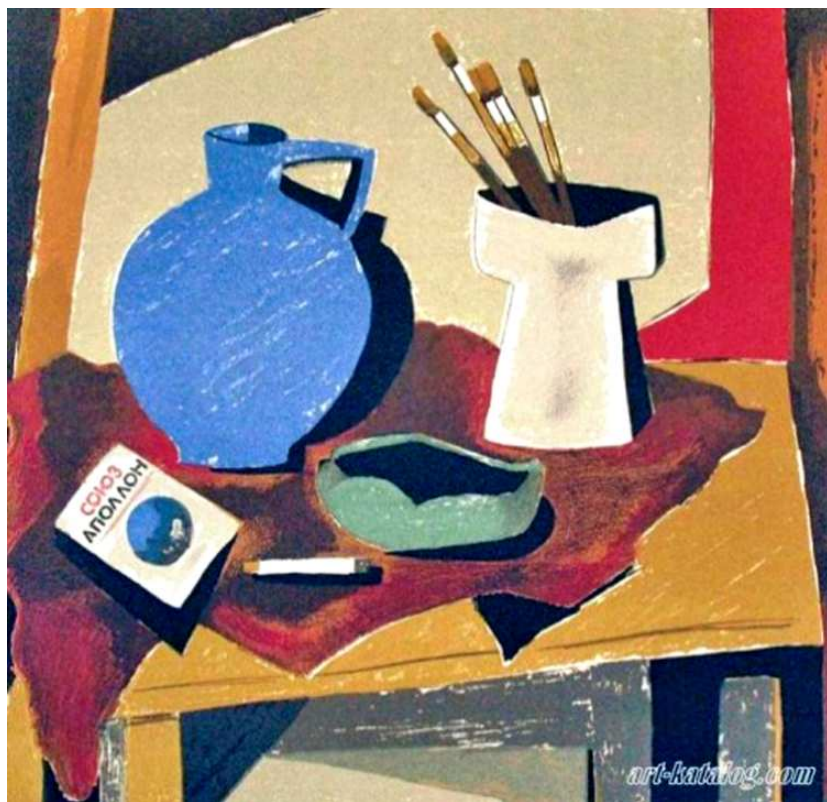
**«Обговорення»
1983. Літографія**

**«Гра з місяцем»
1983. Літографія**

**«Натюрморт з чайником»
1978. Літографія**

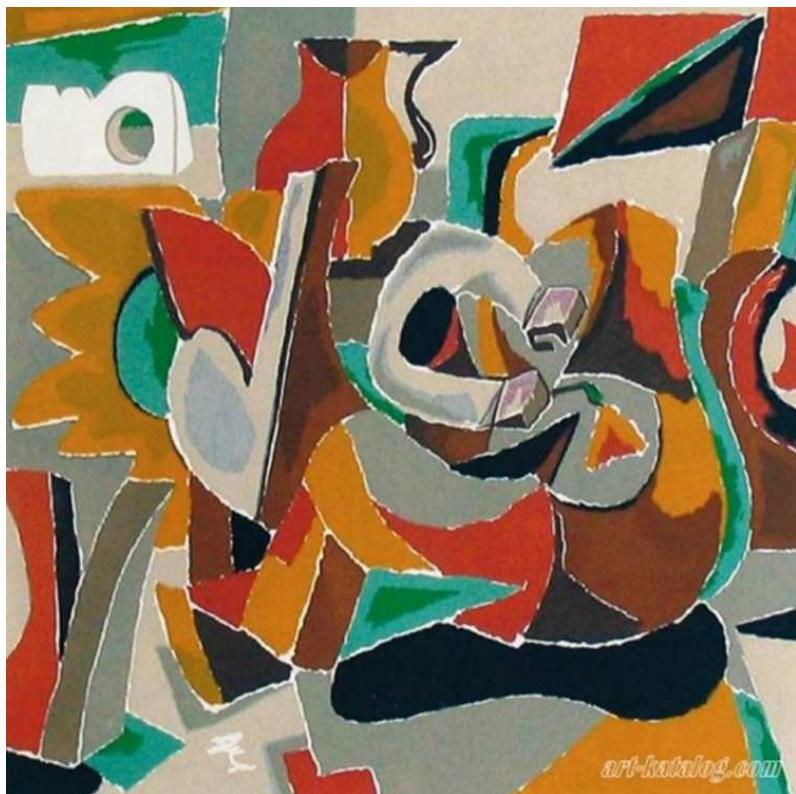

**«Натюрморт. «Союз -Аполлон»
1973. Літографія**

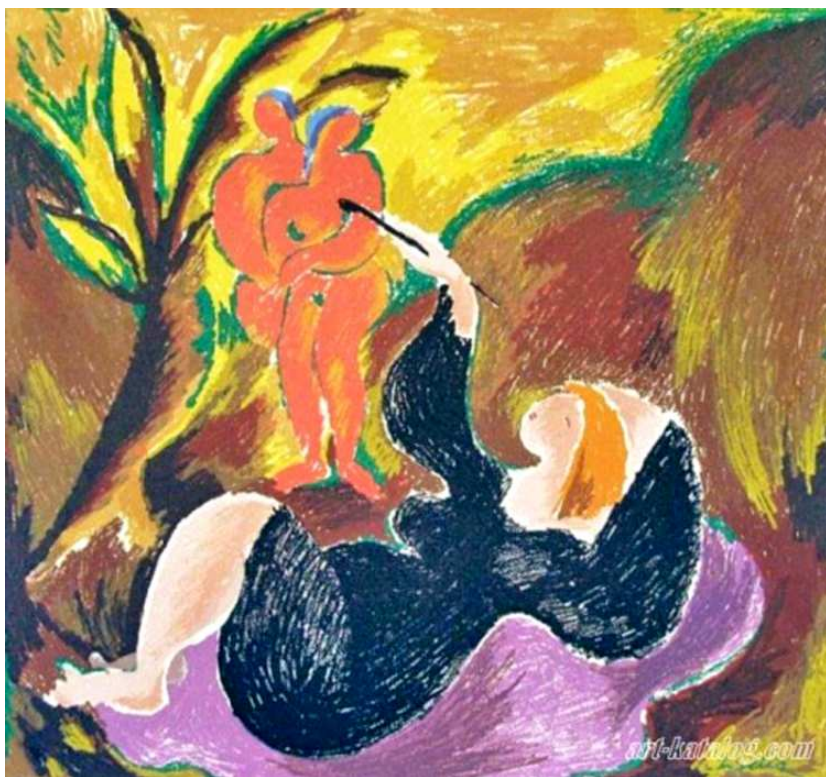

**«Скульптор»
1979. Літографія**

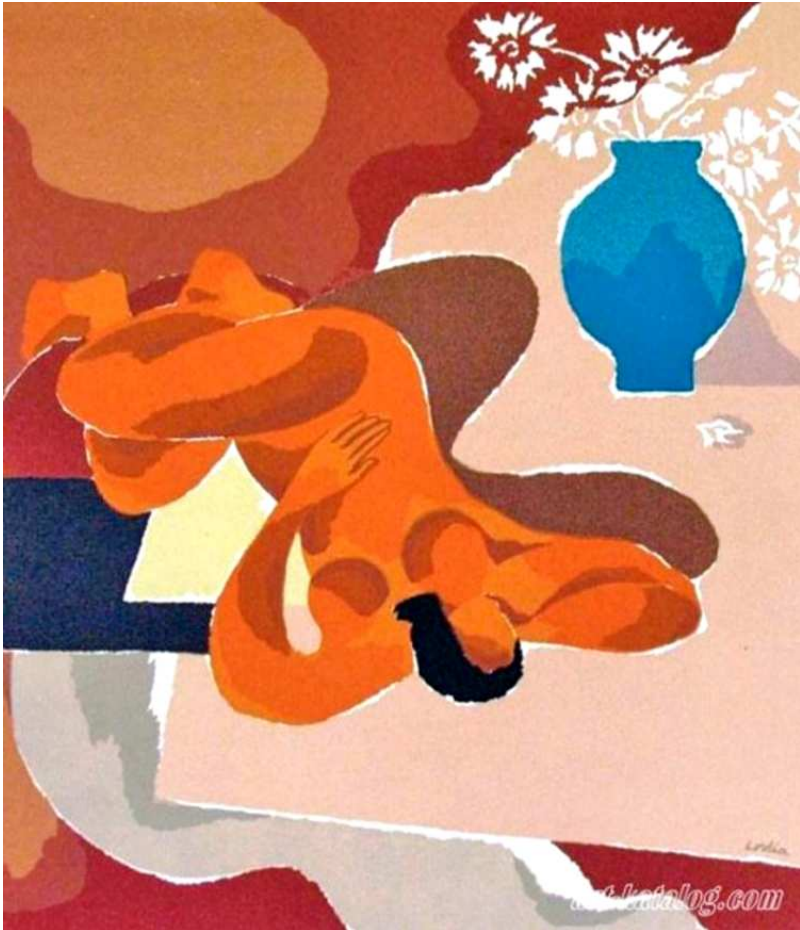
**«Козак Мамай»
1979. Літографія**

**«Жінка-художник»
1983. Літографія**

**«Розкіш»
1983. Літографія**

**«В інтер'єрі»
1980. Літографія**

**«Авпортрет в стилі «Ню»
1982. Літографія**

краси. Букет квітів не деталізує кожну з них. Квіти зображені узагальнено, емоційно передають п'яний духм'яний аромат, що полонить нашу уяву, зачаровує.

Естампи «Скульптор», «Козак Мамай», «Натюрморт з чайником» асоціативні за змістом, відзначаються конструктивністю окремих атрибутів і елементів композиції, вони побудовані більш узагальнено в декоративноплощинному плані. Колорит зіставлений на сполученні чистих, дзвінких, барв і півтонів.

У подібному плані створена дуже цікава і змістовна композиція «Козак Мамай». Оригінально, вигадливо зіставлені аксесуари й атрибути, позначені метафорою і символікою, вони утворили дещо абстраговану, але добре зрозумілу композицію національного за змістом твору.

Центр композиції асоціюється з постаттю «Козака Мамая», у широких червоних шароварах. Його умовні за конфігурацією та формою руки пробуджують на кобзі мелодію, яка відчувається у символічному зображенні нотного елемента ключа. У цікавому ракурсі голова «Козака» з «всевидячим оком» спочиває на квітці соняшника. Композицію дотепно доповнює керамічний жбан (мабуть, з добрим вином) та інші атрибути, пов'язані з мистецтвом.

Багатий емоційний колорит гармонійно розкриває і підсилює глибоку асоціативність і символіку цього оригінального твору, абстрагованого фантазією і талантом Лідії Треммері.

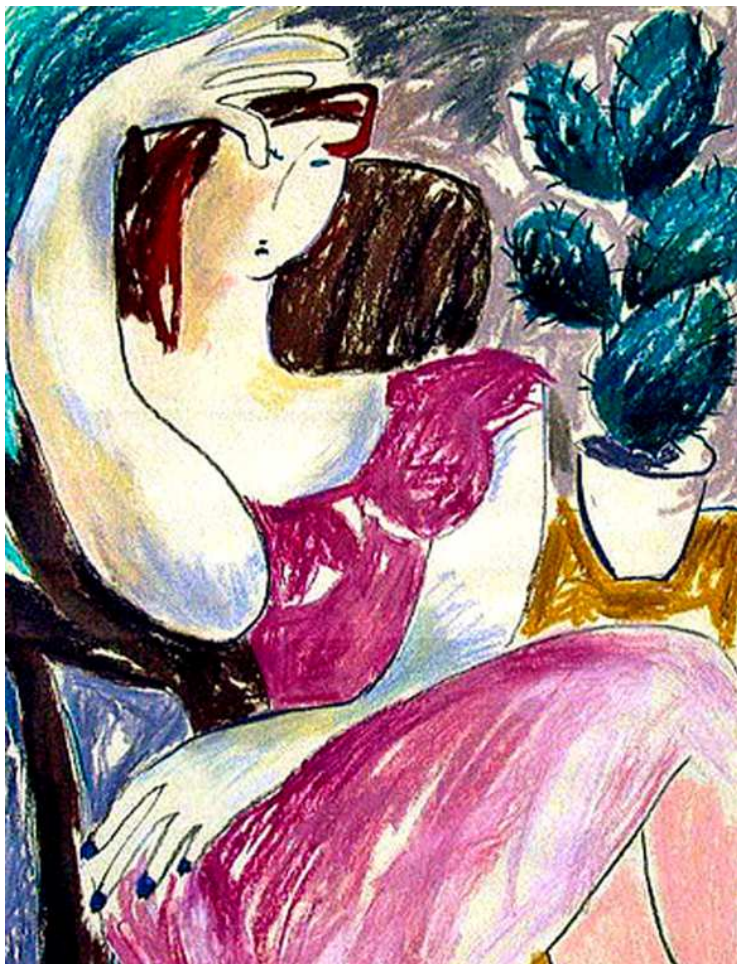
1985 року групова художня виставка у Києві була останньою, на якій Л. Треммері виставляла 4 свої літографії. На вимогу оргкомітету Співки художників, їй було запропоновано зняти картини в стилі «Ню». Після відмови це зробити та її рішення не брати участь у виставці, Л. Треммері дозволили виставити

усі 4 картини Але з того часу її негласно було занесено до «чорного списку» художників, яким було заборонено виставлятися. Так Лідія Треммері стала дисидентом у художньому світі України.

«З дитиною». 1989. Пастель

Лідія продовжувала малювати, попри відсутність перспектив. Так народилися 7 пастелей, які суттєво відрізнялися від попередніх літографій. Натомість, її твори стали більш сміливими та вільними від радянської цензури. Перші спроби у 1983 р. переросли у бурхливий потік нових ідей та композицій.

«Жінка з кактусом». 1986. Пастель

Серед кращих пастелей слід назвати «З дитиною», «Читаюча», «Чотири грації», «Гра з місяцем», «Оголена», «Танок», «З чорним котом», «З конем», «Акробати», «Пара. Він і Вона», «З кактусом» – всього 32 твори.

**«Світанок»
1989. Пастель**

**«Під сонцем»
1989. Пастель**

**«Танок»
1986. Пастель**

**«На природі»
1986. Пастель**

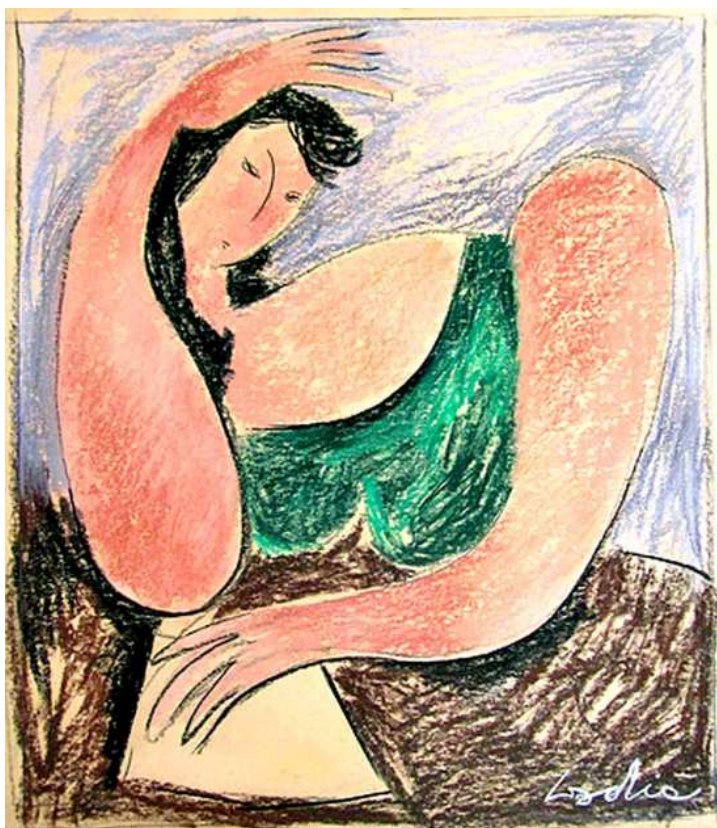
**«Жокей»
1989. Пастель**

**«У роздягальні»
1989. Пастель**

**«Четверо з м'ячем»
1989. Пастель**

**«Лист»
1988. Пастель**

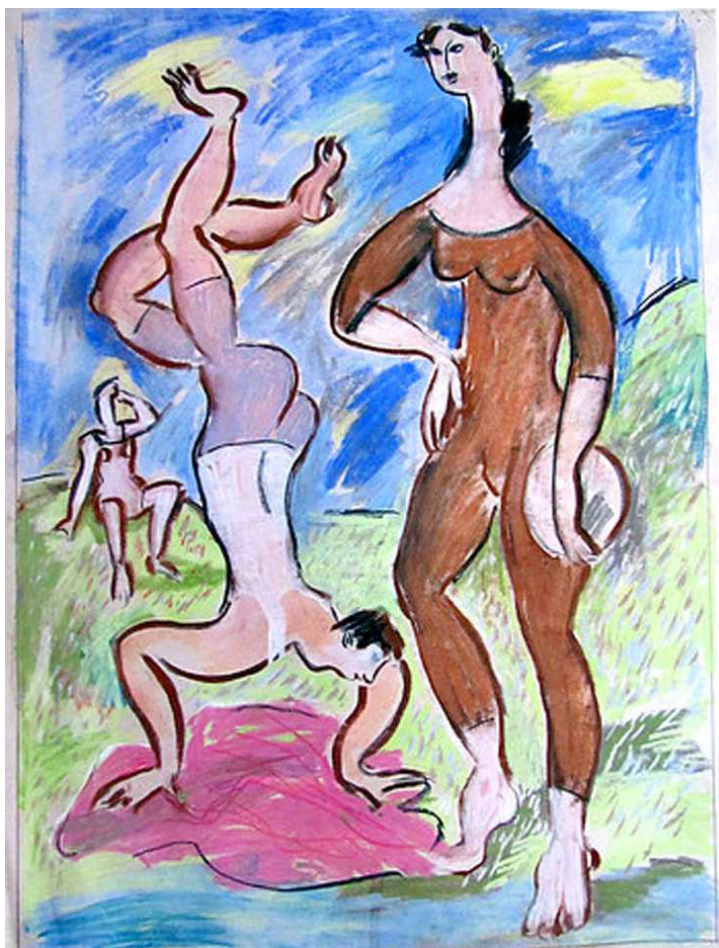

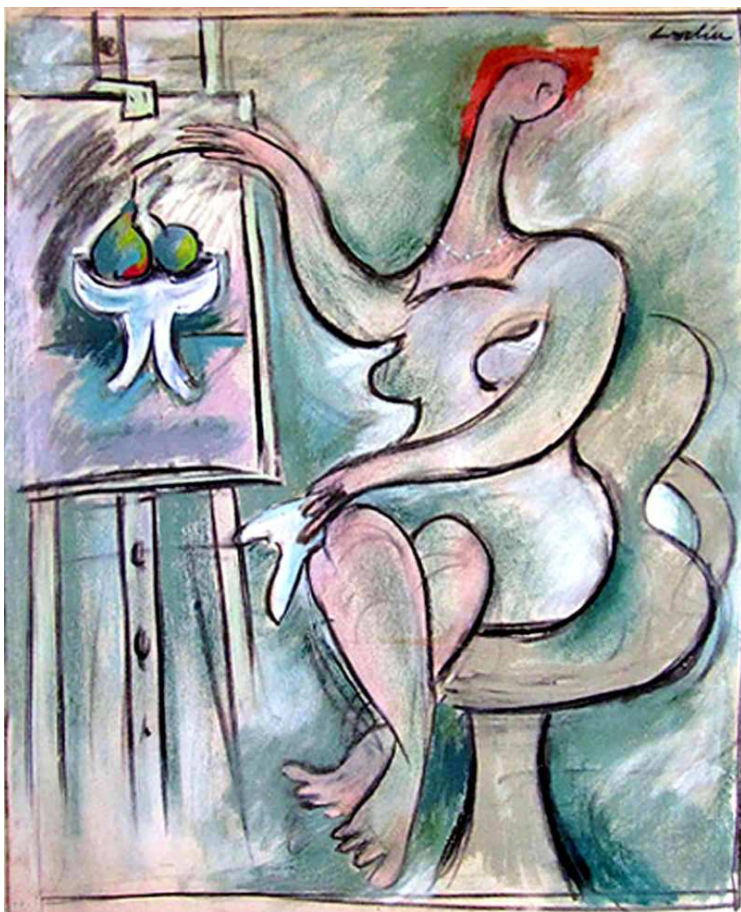
«Идея»
1989. Пастель

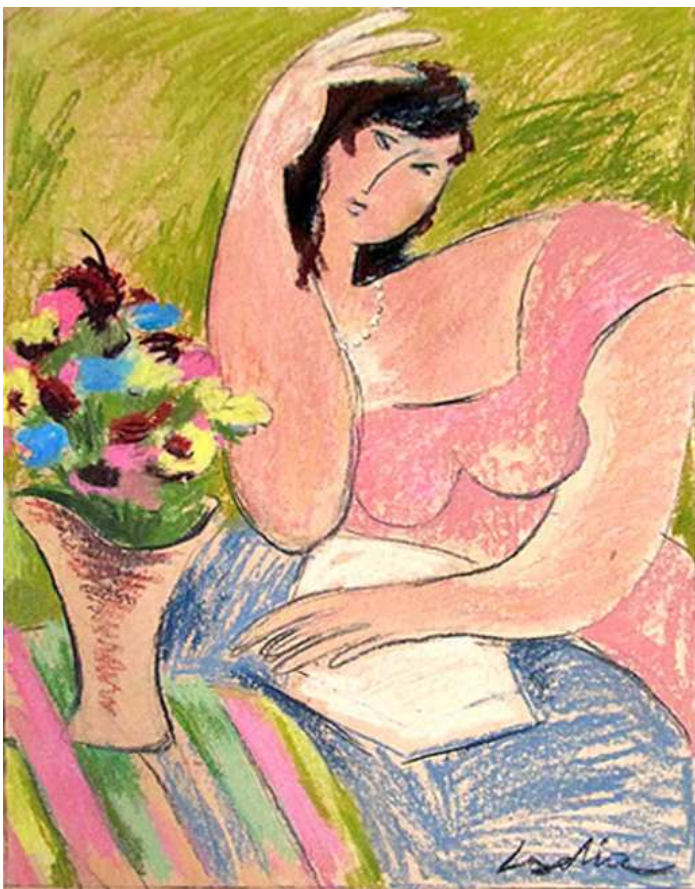
**«Жінка з кішкою»
1986. Пастель**

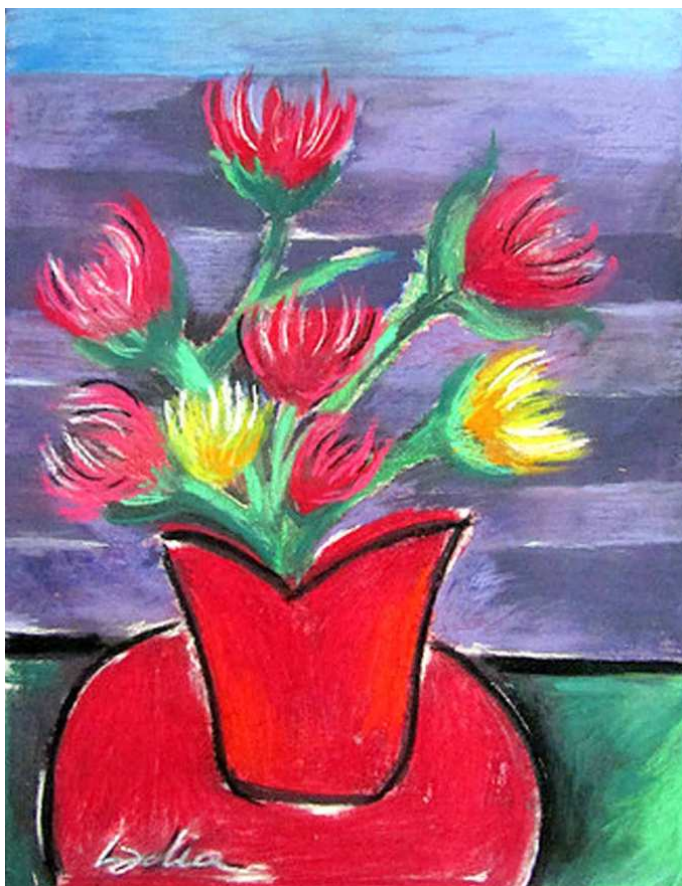
**«Акробатичне прилюддя»
1989. Пастель**

**«За мольбертом»
1988. Пастель**

**«Відповідь»
1986. Пастель**

**«Цвітіння»
1989. Пастель**

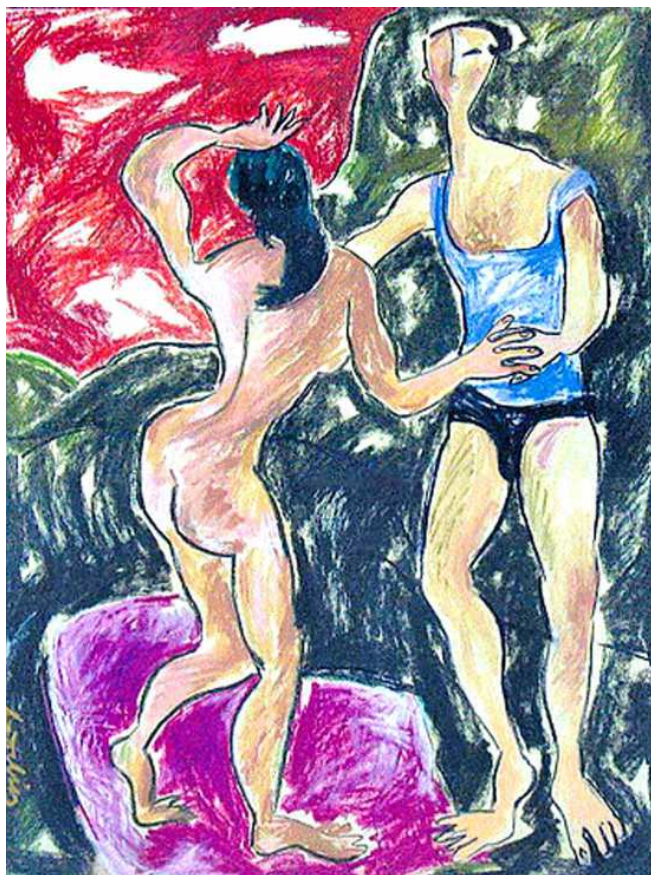

**«Дама з собачкою»
1982. Пастель**

**«Гра з місяцем»
1986. Пастель**

**«Зустріч»
1986. Пастель**

**«На пленері»
1989. Пастель**

**«Блаженство»
1987. Пастель**

На жаль, цей творчий запал був перерваний хворобою. Після Чорнобильської катастрофи лікарі діагностували важке онкологічне захворювання, що прогресувало, не даючи їй плідно творити.

З 1988 по 1995 рік художниця створює велику серію досконалих за художнім рівнем кольорових пастелей. У цей період, у 1993 році від інсульту помирає чоловік Лідії, Дмитро. Перемагаючи фізичну і духовну біль, Л. Треммері з великим зусиллям працює за мольбертом, усвідомлюючи свій трагічний стан, відчуваючи, що вже небагато часу у неї є для спілкування з нерукотворною красою нашого світу, зі своїми рідними та друзями. З нереалізованих творчих задумів, які будить її уява, вона намагається втілити у своїх пастелях хвилюючі, змістовні та цікаві задуми.

Більшість картин відтворюють сюжети за участю оголених жіночих постатей, що виконані у стилі «Ню». Пластично виразні, сповнені динаміки і експресії, вони створені експромтом на одному диханні автора, який ніби поспішає утривалити красу, яка не вічна, скороминуча.

Лаконічний, виразний, чіткий малюнок з певною гіперболізацією фігур не викликає дисонансу в мажорній гармонії композиції, але надає їй певної загадковості, ірреальності. Прочитується ностальгія автора за особистим минулим, коли майбутнє вбачалося щасливим, сповненим всіляких втіх і радостей життя.

Пастельні роботи художниці свідчать про її добрі знання творчості французьких художників, зокрема Анрі Матісса (1869-1994) та Амадео Модельяні (1884-1920). Ремінісценції їх творчості вгадуються у багатьох пізніх пастельних композиціях Л. Треммері.

З початком потепління у відносинах між СРСР та Заходом, для Л. Треммері відкрилися двері на Бать-

ківщину. У 1982 р, 1989 р., а також у квітні 1995 р. Л. Треммері вперше з 1965 р. відвідала рідну Бельгію вже як зріла людина і досвідчений митець. Вона виставила свої літографії в галереях рідного міста Гент. Роботи викликали жваве захоплення відвідувачів і всі твори було закуплено. Галереї пропонували їй постійну співпрацю.

За свій внесок у розвиток українсько-бельгійську культурну спадщину, у 1992 році Лідія Треммері отримала високий статус «Почесний громадянин Королівства Бельгії». Газета «Het volk» опублікувала цікаву статтю Джемелі Мартена про її творчість.

Під час останнього перебування у Бельгії 1995 року, Лідія Треммері попрощалася з рідними назавжди. Повернувшись до Києва, вона вже не вставала і 21 липня 1996 року художниця померла. Похована на кладовищі «ВітаПоштова» у Києві.

У 1999, 2000 роках у галереях «Грифон» та «Колта» (Київ) відбулися перші посмертні виставки Л. Треммері. Це були перші спроби ознайомити мистецтвознавців та глядачів із повним зібранням творів художниці.

У 2009 р., до дня Бельгії, під патронатом посольства Королівства Бельгії в Україні було проведено велику персональну виставку Л. Треммері. З вітальним словом на церемонії відкриття виступав Надзвичайний і Повноважений Посол Королівства Бельгії в Україні пан Марк Вінк.

Наразі твори Лідії Треммері зберігаються донькою художниці, Оленою Треммері. Деякі роботи знаходяться у галереях міста Гент (Бельгія) та Києва (галерея «Локація»), в приватних колекціях в Україні, Франції та Польщі.

ІНТРОДУКЦІЯ ВІД АВТОРА

Влітку 1974 року під час відпочинку в Очакові в Будинку творчості ім. М'яковського я познайомився з молодою художницею Лідією Альбертівною Треммері, яка з чотирилітньою донечкою Оленкою там відпочивала.

Лідія звернула мою увагу не тільки своїм природним виглядом, тендітною філігранної будови статурою, красивим одухотвореним обличчям, обрамленим вогнеомідним пишним волоссям, виразними з глибоким уважним поглядом очима. Серед багатьох відпочиваючих в Очакові вона виділялася культурою поведінки, скромністю, тактовною манерою спілкування.

Ми швидко знайшли цікаву для нас обидвох тему бесіди, про красу її рідного міста Гента, я же ділився своїм враженням від прекрасного СанктПетербурга, загадкового Єгипту, архітектури Греції, палаців і храмів Туреччини.

Наше спілкування поступово перейшло у взаємну симпатію та бажання продовжити наше знайомство. У той час я працював головним художником художнього комбінату у ІваноФранківську і в службових справах бував у Києві. 1975 року ми знову зустрілися в домівці Лідії. Вона ознайомила мене зі складною технікою літографії, подарувала кілька творів, свій фотопортрет, який і зараз переді мною, коли пишу ці рядки.

На жаль, через певні несприятливі для нас обидвох обставини наше знайомство, яке обіцяло розвиток у майбутньому, різко обірвалося.

Образ молодої художниці, якій було тоді двадцять шість років, поступово стирався з моєї пам'яті, зникав з уяви. Загубилися подаровані Лідією малюнки, заховався серед моїх книг і її фотопортрет.

Загублений дарунок, на щастя, віднайшовся тільки весною 2017 року. З довідника Спілки художників я довідався, що Лідія 1980 року була прийнята у члени Спілки. Відкривши сайт Лідії Треммері, дізнався про неї значно більше. Те, про що довідався, боляче вразило, навіть шокувало. Лідія Треммері уже двадцять років тому 1996 року після важкої хвороби залишила цей світ...

Віднайшовши сайт дочки Лідії, Олени Володимирівни Треммері, яка сьогодні є широковідомою журналісткою, громадськополітичною діячкою, має ранг генералхорунжого Українського козацького війська, я ще пізнав дещо про останні роки її матері Лідії Треммері.

На моє прохання Олена Треммері надіслала більше 60 фотографій творів мами, що вразили мене своєю оригінальністю, особливо ж новизною у побудові форми та передачі змісту.

Літографії та пастелі талановитої самобутньої художниці високо оцінені в Бельгії та в містах Прибалтики, Польщі. Українські ж шанувальники образотворчого мистецтва майже зовсім нічого не знають про їх автора Лідію Треммері.

Мета цього альбому сприяти популяризації творчості Лідії Треммері як в Україні, так і поза її межами.

ЕПІЛОГ

Давньогрецьким афоризмом «Життя коротке – мистецтво вічне» закінчуємо оповідь про життєвий і творчий шлях української художниці бельгійського походження Лідії Альбертівни Треммері.

Доля художниці була не легкою, трагічною, вона відійшла у вічність ще молодою на 50му році життя. Після десятирічної важкої хвороби, яку намагалася мужньо долати, не полишаючи своє мистецтво, творила прекрасне до останнього подиху.

Чудові образи, народженні її багатою уявою і фантазією, збагачені через призму чутливих до прекрасного її душі і серця, художниця втілювала у нових, досконаlih за формою і змістом літографіях і пастелях. Лейтмотивом її творінь була людська краса, інтерпретована переважно в оголених жіночих постатях, які наділені Богом красою. Творчо осмислені талантом самобутнього митця, вони естетично оживають у творіннях художниці.

Такі митці, як Лілія Треммері, не вмирають. Вони продовжують жити у своїх творах, у пам'яті шанувальників, у серцях рідних, друзів та в уяві тих, хто духовно збагатився цим мистецтвом.

ОСНОВНІ ДАТИ З ЖИТТЯ ЛІДІЇ ТРЕММЕРІ

27 лютого 1946 – народилася у місті Генті, Бельгія, у родині українки з Вінниччини Марії Йосипівни Юшкевич та француза Альберта Франсуа Треммері.

1945 – Марія Юшкевич та Альберт Ф. Треммері переїхали з Німеччини, куди були вивезені окупантами, до Бельгії, де замешкали в місті Гент.

1963 – 1964 – Лідія Треммері навчалася на графічному факультеті Королівської Академії Вітончених Мистецтв.

1965 – Сім'я переїхала в Україну до Києва на з'єднання з рідними Марії Йосипівни Юшкевич.

1966 – 1973 – Лідія Треммері навчається на графічному факультеті Київського художнього інституту.

1973 – 1985 – Участь художниці у всесоюзних та республіканських групових виставках.

1975 – Художниця співпрацює з видавництвом дитячої літератури «Веселка». Проілюструвала 22 дитячі книжки.

1980 – Прийнята у члени Співки художників СРСР.

1986 – Після чорнобильської катастрофи лікарі діагностували у Л. Треммері онкологічне захворювання.

1989 – Подорож до Бельгії, де в місті Гент вперше демонструє свої твори у галереях.

1992 – Л. Треммері отримує статус «Почесний громадянин Королівства Бельгії».

1992 – Газета «Het Volk» опублікувала статтю Джеммі Мартенса про творчість Л. Треммері.

1995 – Влітку Л. Треммері востаннє відвідала Бельгію, щоб зустрітися і попрощатися з рідними.

1 липня, 1996 – У віці 50 років художниця помирає, похована на кладовищі «Віта-Поштова» у Києві.

ПЕРЕЛІК ХУДОЖНІХ ВИСТАВОК, НА ЯКИХ ЕКСПОНУВАЛИСЯ ТВОРИ ЛІДІ ТРЕММЕРІ

1973 р. Республіканська виставка «Етюди» (м. Рига). Трилогія «Латвійські мотиви: естампи «Літо», «Осінь», «Зима».

1975 р. Жіноча виставка «Жіночий портрет» (м. Київ). Естамп «Весна».

1976 р. Республіканська виставка книги (м. Київ). Ілюстрації-гравюри до книги «Тіль Уленшпігель» і «Дівчинка та папуга».

1976 р. Виставка «Естамп» (м. Київ). Естампи «Весна», «Латвійські мотиви – «Літо».

1977 р. Республіканська виставка молодих художників. Естамп «Латвійські мотиви».

1978 р. Жіноча виставка. Естампи «Натюрморт з чайником» та «Натюрморт. «Союз-Аполлон».

1980 р. Жіноча виставка. Естампи з трилогії «Латвійські мотиви» та «Весна».

1980 р. Республіканська виставка «Естамп». Літографії «Натюрморт з чайником», «В інтер'єрі».

1980 р. Республіканська виставка молодих художників. Літографії «Натюрморт з чайником», «Скульптор», «Яблуко», «Козак Мамай».

1982 р. Загальносоюзна виставка «Естамп». Літографії «Пам'яті вершника», «В інтер'єрі» та «Квіти».

1982 р. Республіканська виставка «Естамп». Літографії «Двоє з собакою», «Пам'яті вершника».

1985 р. Групова творча виставка в залах Спілки Художників (м. Київ). Літографії «Гра з місяцем», «Двоє», «В інтер'єрі» та «Художниця».

1989 р. Л. Треммері демонструє свої твори в Бельгії, місто Гент.

1999 р. Галерея «Грифон»(Київ), перша посмертна виставка Л. Треммері.

2000 р. Персональна виставка пастелей в галереї «Колта» (Київ).

2009 р. Персональна виставка Л. Треммері в галереї «Берва», присвячена дню Бельгії в Україні під патронатом посольства Королівства Бельгії.

ЗМІСТ

Осягнення краси	3
Автопортрет Лідії Треммері.....	9
Звивиста дорога таланту	10
Інтродукція від автора	62
Епілог	64
Основні дати з життя Лідії Треммері.....	65
Перелік художніх виставок, на яких експонувалися твори Лідії Треммері	66

Літературно-художнє видання

Володимир Баран

Лідія Треммері
Lydia Tremmery

Переклад на англійський –Надія Цепко

Формат видання 60/84 1/16. Папір офсетний.
Умовн.друк.арк. 4,25 Зам.335.

Видавництво “ЯРИНА” . Підприємець Майданчук І. І.
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Вовчинецька, 77, кв. 4
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єкта видавничої справи
серія ІФ №5122 від 09.06.2016 року.

Друк — підприємець Майданчук І. І.
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Вовчинецька, 77, кв. 4